Hevpeyvîn bi Lütfî Baksi û İmam Taşçıer re:

Serokê giştî yê KADEPê Baksi: Têkoşîna sîyasî û demokratîk wê bêtir sûd bide doza rewa ya miletê kurd ! ▶ R. 10

Serokê giştî yê DDKDyê Taşçıer: Divê meriv vê pêvajoyê ne zêde mezin bike, ne jî li hember leqayît bimîne ! ▶ R. 11

ÇAPA ÎNTERNETÊ

LE MONDE diplomatique kurdî

Gulan 2013 - Hejmar 42 | www.diplo-kurdi.com • info@diplo-kurdi.com | 20 Rûpel

Vicken Cheterian
Dîroka xebatê li kurdan bi Pêşî jîh endûlîxa Osmaniyan û dema ku bizav evropî dewlettên sê dafirandin, dewlet û êl xebat para kurdan. Û dîsa kurd di navbera şer dewlettan de parçebûyî ma...
▶ R. 6

Serge Halimi
Ma gelo em kîna nû ûfer dikin ku berpirsyarên dîyalî hez ji perçeyan dikin, bi wan kasên xwedî pere re rudîbin û rûdinin û wek kastela di ser qanûnan re dengê xwe bilind dikin...?
▶ R. 9

Baptisme Mylondo
Mijara hatinîya salîht di qada felsefeyê de ji dêw pirsgirêk, lewre ew tê wateya derbîbûna peydakirina kanelê temam û qetbûûnîna debara xwe bêyî ku meriv bezabite, ferz dike...
▶ R. 12

Benjamin Fernandez
Serokkomarê venezuelayî yê Sê adarê wefat kir. Çiqas xizan ji nû ve li navenda dîyaletê bi cih kirin û bi vê ji tengerên ceggir yên heyî bi nalokîyên xwe re rû bi rû kirin...
▶ R. 14

Philippe Pons
Kongara Gel ya Demokratîk ya Koreyê ku xwedî stokên plûtonyûm û bernameyeka dewlemendkirina ûrênyûma bi kapasîteya balîstîk e heta niha sê serhildanên çekên atomî pêk anîn...
▶ R. 18

PAŞXANA PÊVAJOYA ÎROYÎN

Pêvajoya aştî û çareserîyê

ALK. DOÇ. DR. VAHAP COŞKUN

Di navbêna hezîrana 2011an û kanûna pêşîn a 2013an de li Tirkîyê şewlî pir dîyar rû da. Dema ku hevdîtinên Ocalyê yên di navbera PKK û hikûmetê de dîmenîya bi ser xelet û bi neyênî bi dawî bû, kêşeya kurdî ket pêvajoyeka nû ya şidetê. Bi pêvajoya şeş bi şidet destpêkirinên gîşeyî û bi gavên biçûkîne tawîzîyna sîyasî bêhnê bû û tikilî qut bûn. Di dawîya 2012an de kesên ku dihatin Amedê yan jî bajarekî din yê herêmê bi hêmeka li ber teqîne dihatin pêşwazîkirin.

Lê 2013an de ev dîmen bi carekî de vegûherî. Gava berçîbûna ya jî alîyê girtîyên dora PKKyê ve dihat nepandin bi mûhazeleya **Abdullah Ocalan** bi dawî bû, ev hêwat bû sedema destpêka pêvajoya hevdîtinên nû. Ocalanê ku demeka dirêj destûr nedîtin ku bi kesî re hevdîtinan pêk bîne, bi carekî de derketin vitrîna sîyasetê. Parlamentoyê BDPyê bi Ocalanê re dest bi hevdîtinan kirin. Peyam û nameyên Ocalanê ragîhandin gişeya PKKyê, Qendîl û Ewropayê. Alîyên ku berî demeka kin bi vegotinên tîj êrişê hev dikirin, hevdîtin vedizwendin qada per û hemû dengên aştîxwaz bi qîrînên per dibûn, bi carekî de zimanê xwe vegûherandin, êdî ji devên wan "dawetên aştîyê" dihatin û "aştî" bû vegotinên gelemperî.

Çi qewimî?

Ev vegûherîna di kêşeya kurdî de rastîyê herkesî rastî hat: "*Çi qewimî ku alîgirên bîryar da ku kêşeyê ne bi rêya şer bi rêya dîyalogê çareser bikin?*" Hîn mehek berê **Erdogan** behsa dawetkirina Ocalan û ji nectîbê avêtina parlamentoyê BDPyê dikir, PKKyê jî AKP wekî dijmnê hêl nezan ilan dikir. Gelo Erdogan û PKK ji ber kîjan sedeman hatin ser vê xaleyê? Herkesî li gorî lêhevnêta xwe bersivên wan pirsan dest nîşan kirin, hemû alîgir bi armanca bîhevqîşandana helwesta xwe, kin sedemên derketin pêş. Li gorî min sê sedemên girîng yê vê helwestê hebûn:

Yekem, Bîryarên ku di navbêna 2010-2012an de rû dan carekê din jî derxist holê ku ev kêşe dê bi rêya çekan nikarîbe bê çareserkirin. Wekî tê zanîn PKKyê salê 2012an wekî sala sedemînê ilan kirîbû û stratejîya ku wekî "şerê gel yê şeqîqgir" lê nav kirîbû, dabû destpêkirin. Lê ev strateji ji alîyê gel ve nehat pejirandin û PKKyê di şer de gelek pervanên xwe wenda kir, lê negêhîşt hedefên xwe. Ji bêla din ve hikûmetê jî xwest bi rêya operasyonên leşkerî li çîyayan bêna PKKyê biqêne û li dejê jî bi operasyonên hişkîyê û sîyasî dest û badola PKKyê biqêne û wê bigêdîne an jî bi kêmanî bike partîyeka marjînal. Nêvikatîna ku parêzvanên vê sîyasetê bûn gotarên bi navê ola PKK dê nikarîbe bihatê an jî hevîna derze, şîkîna PKKyê nejam demekê ye, dê PKK bigêde, zêdetirîn. Lê tişta ku hêvî dikirin nehat, PKK negêdîya an jî nehat bêzeka lawaz. Li dawîya pêvajoya bi xwîn ku sal û sêvalê dewam kir, carekê din jî hat tesdîkirin ku PKK dê nikarîbe dewlet têk bîne, dewlet jî dê nikarîbe PKKyê jî bêhêl xale. Dema alîgir bi rêya çekan encam negirtin nechîr man li dorbêla mateya hevdîtinê rûnîn.

Duyem, gepgepdanên bi tajberî li Sûriyeyê û bi gelemperî li Rojhilatê Navîn rê didan, alîgir nechîrî çareserîyê dikirin. Pêxistina hêzbîlêz ya kurdên Sûriyeyê PYD ye. Têkîlîya PYDyê ya bi PKKyê re jî ne veşartî ye. Ji ber vê yekê heta Tirkîye di nav xwe de aştî û asayîşê yêk neyîne, dê bi kurdên Sûriyeyê re pêkanîna têkîlîyeka bi tedbîrî mumkin nebûya. Rojhilatê Navîn jî nû ve dîzayn dîtin û pevnata Sûriyeyê hemû hevîna gurîye bin bandora xwe. Di vê pêvajoyê de Tirkîye jî bo têkarîbe yekîtîya xwe ya hundirîn bipêxîze û li heziînê bibe hêzeka bi bandor dest kêşeya kurdî çareser bike.

▶ R. 2

AZAD SHAH: **Çend dîmenên gulberojên zivistanê 1** (Detay), 2 ser tîwalî boyaxa akrîlî, 32x51 cm

SIBEROJA PÊVAJOYA ÇARESERÎYÊ

Biratîya kurd û tirk û hamaset

PROF. DR. AHMET ÖZER

A - KÊŞEYA BIRATÎYÊ Û HAMASET

Bihevrebûna hezar salî hamaset e?

Di eslê xwe de bihevrebûna kurd û tirkan ya ji hezar salî vir ve, bi dîmenên tartî pêdadî (zehîf) ye ku ji hamasetê vêdetir rastîyeka dîroknasî ye. Tirk ji sedema ku vê mijarê zêde nazanin vê yekê bi lêv nakin, yên dînamîn jî ji sedema pêvajoya înkar û redkirînê ya demdirêj bi lêv nakin yan jî helwesteka nedîtbar xwe dikin. Kurd jî ji sedema ku ev ew jî bo wan bi eslê pêk nehatîye nazanin bi lêv bikin. Ji ber vê yekê vegotina "hezar sal e em bi hev re ne" heta niha jî hamasetê wê de bi kêr nehatîye.

Xeta ji Mehzgirê heta Erzirومê

Hebûna kurd li Mehzgirê (Malazgirt) di 1071ê de li dijî Anîpa Bizantî û gel tirkan per kirine. Tu kes nikare vê rastîya dîroknasî înkar bike. Hem jî derîyên Anadolîyê bi vî pêvajoyê re vebûye û ev yeka jî bi pêşgirîya kurdan bûye. 1514an de li Çaldîranê berfirehbûna Şîa ya nav Anadolîyê bi pêşgirîya kurdan ket navwestandin. Ev rastî di nameya ku **Yavuz Selim** ji **Idris-i Bitlîsî** û 16 mîrên kurdan re xwîndibû û di "Itfûqname"ya li Amasyayê hatîbû îmzekirin û di "Qanûnname"yên **Qanûnî Sultan Süleyman** de bi awayekî vekirî tê dîtin. Bi gotina Qanûnî bi evdîtina kelehên ji kurdan pêşî li talankirina Anadolîyê ya ji alîyê şayan tê girtin û pêşveçûna şayan tê rawestandin. Di sedema Malazgirtê dîsan de **Bedirxan Beg** wekî "leşkerê Osmanî ya gule" tevî 30 hezar peyadeyê xwe bêdawî pêşî Nizîbê dibe. Dîsa bi teşwîqkirina osmaniyan li Tîyarê êrişê erzeyaniyan dike û li ser navê misilmanîyê li gorî xwe hêzeka çêtil dike. Bese ku mîrîtîyên kurdan bi osmanî ve girêdîdê di1847an de bi hewildanên navendkirîne

▶ R. 4

LI SER PSÎKOLOJÎYA AŞTÎYÊ

Aştî û lihevhelalkirin li Tirkîyeyê

PROF. DR. ILHAN KIZILHAN

Ji damezrandina Tirkîyeyê û vir ve û heta ji dema bêpartetîya osmaniyan û vir ve şîdet li ber derî bûye, ber çişt dîtîyand û dîtîyê nava hevalîya alîyên mirîyê. Nêzîkna şîdetê alîyekî êrî ye bi hêmê pêvajoya aştîyê di navbera kurdan û dewleta tirk de pêk tîne. Ji ber vê yekê jî pêwîstîya aştîyê bi tenê bêhe şîdet neşewîne çêdibe, mejbûrî e. Lê belê jî bo nehêlana şîdetê helwêsta dewlet ya mêlê tirk û kurd, aktorên wan yên zîyanî û eslanî û dawaza pêkanîna vê yekê pêwîste. Gava pêşî ya pêvajoyeka bi navê ya aştîyê çêra ku PKKyê da destê, derjêbirdana ji şîdetê ya alîyekî pêre. Şîdetê wê jî bo "otorîteya mafdar" wesa qebûlkirin (yekdestdarîya şîdetê ya dewletê) û pêşê çû rakên dewlet yê PKKyê jî dê jî alîyê bejmarka mezin ya kurdan ve wekî katalizeka pêkan, wekî pêşgirê wan ve ne akirin.

▶ R. 5